EBÛ EYYÛB-İ SAHTİYANÎ

Tabiînin büyüklerinden. Hadîs ve fıkıh âlimlerindendir. İsmi, Eyyûb bin Ebî Temime Keysan'dır. Künyesi Ebû Bekir es-Sahtiyânî, el-Basrî'dir. Tabiînin en gençlerinden olup, 66 veya 67 (m. 685) senesinde doğdu. 131 (m. 748)'de altmışüç yaşında iken tâûn hastalığından Basra'da vefât etti.

İlimde mütehassıs bir âlim ve evliyânın büyüklerinden olan Ebû Eyyûb-i Sahtiyanî, Eshâb-ı kiramdan Enes bin Mâlik'i (radıyallahü anh) görüp, ondan hadîs-i şerîf rivâyet etti. Hadîs-i şerîf rivâyet ettiği diğer âlimler; Amr bin Selîme, Humeyd bin Hilâl, Ebî Kalabe, Kâsım bin Muhammed, Abdurrahmân bin Kâsım, Nafi' İbni Âsım gibi zâtlardır. Kendisinden çok sayıda âlim hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Bunlardan ba'zıları; İmâm-ı A'meş, Katâde bin Diâme, Süfyân-ı Sevrî, Süfyân bin Uyeyne, Mâlik bin Enes, İbn-i İshâk, Sa'îd bin Ebî Anübe, meşhûr iki Hammâd ve İbn-i Aliyye gibi zâtlardır.

Ebû Eyyûb-i Sahtiyanî hadîs ilminde hafız idi. Ya'nîyüzbin hadîs-i şerîfi senetleri ile birlikte ezbere bilirdi. Rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden sekizyüz kadarı meşhûr altı hadîs kitabı olan Kütüb-i sitte'de yer almıştır.

O, ilimdeki üstünlüğü, tasavvufdaki yüksek derecesi ve daha nice vasıflarıyla insanların se'âdete kavuşmasına hizmet etmiştir. Hadîs-i şerîfle medh edilen Tabiîn arasında O da Ehl-i sünnet i'tikâdını ve din bilgilerini Eshâb-ı kiramdan nakletmiştir. Bu bilgileri zamanlarındaki insanlara ve sonraki nesillere ulaştırıp, nice gönüllerin îmân nûruyla aydınlanmasına sebep olmuştur.

İmâm-ı Mâlik O'nun hakkında şöyle der: "O, ilmiyle amel eden, Allahü teâlâdan korkan âlimlerdendir." Şû'be bin Haccâc, "O, âlimlerin efendisidir." İbn-i Uyeyne, "Onun gibisini görmedim" der. Hammâd bin Zeyd, "Gördüğüm kimselerden en fazîletlisi ve Peygamberimizin (aleyhisselâm) sünnetine son derece tâbi olan O'dur" demiştir. Hasan-ı Basrî, "O, Basralı gençlerin efendisidir." Hişâm bin Urve, "Basra'da onun bir benzerini daha görmedim" sözleriyle O'nun büyüklüğünü dile getirmişlerdir. İmâm-ı Mâlik'in şöyle dediği nakledilmiştir: Biz Eyyûb-i Sahtiyânî'nin yanına gidip Resûlullahın (aleyhisselâm) hadîs-i şeriflerini okuyunca öyle ağlardı ve içli gözyaşları dökerdi ki, biz ağlamasına dayanamayıp O'na acırdık. Şû'be bin Haccâc, Süfyân-ı Sevrî ve Hammâd bin Zeyd, O'nun fıkıh ilminde yüksek derecede olduğunu bildirerek, "O, fakîhlerin üstünü ve bizim fıkıh âlimimizdir" demişlerdir.

Hişâm bin Hassan, O'nun kırk defa hac yaptığını bildirmiştir. Sa'îd bin Âmir Dabaî şöyle demiştir: "O, geceleri hiç uyumayıp, hep ibâdet ve ilimle meşgûl olurdu. Fakat bunu

gizleyip kimseye bildirmezdi. Sabah olunca hiç uyumadığı halde üzerinde hiç uykusuzluk hâli görülmezdi." Komşularının hasede kapıl maması için yeni elbise giymezdi. İmâm-ı Hammâd, "O'nun gibi yüzü tebessümlü olan bir başkasına daha rastlamadım" demiştir.

Şû'be bin Haccâc, "Ebû Eyyûb ile bir yerde buluşmak üzere karar verdiğimizde her gidişimizde O'nun benden önce geldiğini görürdüm" demiştir.

İmâm-ı A'zam buyurdu ki; "Ben Medine'de iken, sâlihlerden Eyyûb Sahtiyanî hazretleri gelip, Mescid-i şerîfe girdi. Yüzünü Kabr-i Nebevî'ye döndü. Ziyâret edip ayakta ağladı. Sonra geri çekildi."

Meşhûr hadîs âlimlerinden Ebû Kilâbe vefât ederken, bütün kitaplarının O'na verilmesini vasıyyet etmiştir.

Hammâd bin Zeyd anlatır: "Bir Cuma günü kuşluk vakti Meynûn Ebû Hamza yanıma geldi ve şöyle dedi: Bu gece rü'yâmda Hazreti Ebû Bekir'i ve Hazreti Ömer'i gördüm. Buraya teşrîf etmenizin sebebi nedir?" dedim. "Haydi gel' Ebû Eyyüb Sahtiyânî'nin cenâze namazını kılacağız" buyurdular. Sonra bana, "Yoksa o vefât mı etti?" "Evet, dün gece vefât etti" dedim.

Ebû Rebî', Ebû Ya'mer'den şöyle nakleder: Ebû Eyyûb-i Sahtiyanî, bir Mekke yolculuğu sırasında iken içinde bulunduğu kâfilenin yanlarındaki su bitmişti. Kâfile sıcak çöller üzerinde susuzluktan çaresiz kaldı. Bu sıkıntılarını ebû Eyyûb Sahtiyânî'ye edeble arz ederek yardım istediler. Kâfîledekilerin büyük bir sıkıntı içinde kaldıklarını görerek onlara, "Size su bulacağım, fakat bunu kimseye anlatmayacaksınız" dedi kimseye anlatmayacaklarına dâir söz vermeleri üzerine, yere bir dâire çizip duâ etmeye başladı. Oradan buz gibi berrak bir su fışkırdı. Kâfiledekiler kana kana içip, hayvanlarını da suladılar. Sonra elini suyun çıktığı yere sürdü. Su kesilip orası eskisi gibi kupkuru bir yer oldu.

Rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerin ba'zıları şunlardır:

Babası Ebî Mûsel-Eş'arî'nin bir rivâyeti şöyle:

"Şayet Allahtan başkasını dost edinseydim Ebû Bekir'i dost edinirdim."

"Biz Resûlullah (aleyhisselâm) ile bir gezintide idik. "Yâ Abdullah bin Kays, sana Cennet hazinelerinden bir hazineyi bildireyim mi? Lâ havle velâ kuvvete illâ billah de" buyurdu.

"Şüphesiz ki Allahü teâlâ bu dîni fâcir kimseler ile de kuvvetlendirir. (Onları dinine hizmet ettirir)"

İnsanlara ilmiyle, nasihatleri ve halleriyle son derece faydalı olan Ebû Eyyûb-i Sahtiyanî hazretlerinin güzel ve ma'nâlı sözlerinden ba'zıları şunlardır:

"Ey kardeşim! İnsanların ilme âit söylediği sözlerden bir kısmını ezberleyerek başkalarına karşı üstünlük taslama. Bu riyakârlıktır, gösteriştir. O bilgiler aslında senin değildir. Onları ortaya koyan sen değilsin."

"Ömürlerini gaflet içinde geçiren, kulluk vazîfesini yapmayıp, ibâdetten mahrûm kalan âsi insanların hâllerine çok acırım."

"Üstünlük taslamak için yükselmek, isteyenleri Allahü teâlâ alçaltır Tevâzu gösterenleri ise yükseltir."

"Kişi ancak şu iki haslette üstün olur; biri insanlardan birşey beklememesi, diğeri insanlardan gelen sıkıntılara katlanmasıdır."

"Namazı kasten terk eden dinden ayrılır."

"Sâlihlerin anıldığı yerde bulunanlar, onların himâyesinde olurlar."

"Sâdık kimse kalbindeki iyiliği, haliyle ve hareketleriyle de gösteren kimsedir. Böyle olmazsa kişi içinin doğruluğu ile kalır."

"Bana Ehl-i sünnet i'tikâdında olan bir mü'minin ölüm haberi gelince, sanki bedenimden bir uzvum kopmuş gibi olur."

Selâm bin Ebû Hamze anlatır: Ebû Eyyûb'un sohbetinde idik, şöyle buyurdu: "Zühd üç kısımdır. Allahü teâlâya en sevimli geleni, en üstünü ve Allah indinde sevâb bakımından en büyüğü, her şeyden yüz çevirip, Allahü teâlâya ibâdet etmek, alış-verişte haramdan sakınmaktır." Sonra bize dönüp, "Ey âlimler, Allahü teâlâya en sevimli gelen zühd ise, helâl ve mübah olan şeylerde de haddi aşmamaktır."

Birisi O’na, “Bana bir nasihatte bulun” dedi. “Diline sahip ol, az konuşmaya dikkat et” buyurdu.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 998

2) Hilyet-ül-evliyâ, cild-3, sh. 3

3) Câmi’u kerâmât-il evliyâ, cild-1, sh. 364

4) Tezkiret-ül-huffâz, cild-1, sh. 130

5) Tabakât-ı İbn-i Sa’d, cild-7, sh. 246

6) El-Menhel-ül-azb-ül-mevrûd, cild-1, sh. 257

7) Tehzîb-üt-tehzîb, cild-1, sh. 397

8) Şezerât-üz-zeheb, cild-1, sh. 181

9) Tehzîb-ül-esmâ ve’l-luga, cild-1, sh. 131

10) El-A’lâm, cild-2, sh. 38